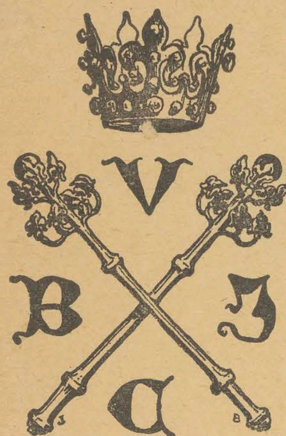

V
B
J
C
J
B

JOACHIMI PASTORII

DE PRÆCIPUIS BENEFICIIS ET SUCCESSIBUS

QUIBUS

DIVINA GRATIA

S. REGIAM MAJESTATEM

ET REMPUBL. POLONIÆ UNIVERSAM

NEC NON

PRINCIPES POPULOSQ. FÆDERATOS

ANNO M DC LIX.

DECORAVIT

ORATIO

IN CELEBERRIMA PANEGYRI.

PRÆSENTIBUS

CÆSAREIS, REGIIS, ELECTORAL. LEGATIS

HABITA

GEDANI

XIII. JANUAR. ANNO M DC LX. INEUNTE

TYPIS
PHILIPPI-CHRISTIANI RHETII.

ILLVSTRISSIMIS, REVERENDISSIMO, EXCELLENTISSIMIS D.D.D.

AD. PACIS. TRACTATUS. LEGATIS.

S.Æ CÆSAREÆ. MAJEST.IS

FRANCISCO CAROLO. S. ROM: IMPERII. COMITI. DE. COLLAVRATH. DOMINO. IN. REICHENAU S. CÆS. MAJESTATIS CONSILIARIO, CAMERARIO. MAJORIS. JUDICII. PROVINCIALIS. ASSESSORI. REGIO. LOCUM TENENTI. REGIARUMQ. APPELLATIONUM. PRÆSIDI. IN. ARCE. PRAGENSI.

FRANCISCO DE LISOLA, A THISE ET MARIENFELD S. CÆS. MAJESTATIS. CONSILIARIO. CAMERALI. AULICO.

S.Æ REGIÆ MAJES.TIS

POLONIÆ. ET. SUECIÆ

UT. ET. REGNI. MAGNIQUE. DUCATUS. LITHVANIÆ. &c.

JOANNI COMITI A LESZNO PALATINO. POSNANIENSI. S. REGINALIS. MAJESTATIS. MARESCHALLO. GENERALI. MAJORIS. POLONIÆ. MARIÆBURGENSI. CORSUNENSI. PRÆFECTO.

GEORGIO COMITI IN VISNITZ S. ROM. IMP. PR.|SUPREMO. REGNI. EIDEMQ. CAMPI. MARESCHALLO GENERALI. MINORIS. POLONIÆ. CRACOVIENSI. SCZEPUSIENSI. CHMIELNIC. NISINENSI. PEREASLAVIENSI. OLSTINENSI. CASIMIRIENSI. GUBERNAT.

NICOLAO IN PRASMOVV PRASMOVVSKI, SUPREMO. REGNI. CANCELLARIO. NOMINATO. EPISCOPO. LUCEORIENSI. ABBATIÆ. SIECECHOVIENSIS. PERPETUO ADMINISTRATORI. PRÆPOSITO. CRACOVIENSI.

CHRI-

CHRISTOPHORO PAC, SUPREMO MAGNI. DUCATUS. LITHVANIÆ. CANCELLARIO. VILKOVIENSI KOZIENICENSI. CLESCZELENSI. OSTRINENSI. &c.

JOANNI ANDREÆ MORSZTIN, DE RACIBORSCO. REFERENDARIO. REGNI. COVALIENSI. ZAVICHOSTENSI,

VLADISLAO DE NAGLOWICE REY THESAURARIO. CURIÆ. REGNI. S. REGIN. MAJESTATIS. CANCELLARIO. NEOCORCINENSI. LIBUSSIENSI.

JOANNI IN GNIN GNINSKI, SUCCAMERARIO. PALATINATUS. POMERANIÆ. GNESNENSI. GUBERNATORIBUS.

SERENISSIMI ELECTORIS BRANDEBURGICI.

JOANNI AB HOVERBEEKE IN EUCHMEDIEN. BARANOW. GEIERSWALDE. DOMKOW. &c. &c. DOMINO. ET. HÆREDI. SERENISS. ELECTORIS. BRANDEBURG. CONSILIARIO. STATUS. INTIMO. ELECTORATUSQVE. DAPIFERO. HÆREDITARIO. HOHENSTEINENSI. PRÆFECTO.

LAURENTIO CHRISTOPHORO A SOMNITZ, IN. GRUMSDORF. ET. DRENOW. &c.&c. DOMINO ET. HÆREDI. SERENISS. ELECT. BRANDEBURG. CONSILIARIO. STATûS. INTIMO. ET. ORIENTALIS. POMERANIÆ. CANCELLARIO. EJUSDEMQ. DUCATûS. CAMERARIO. HÆREDITARIO. LAVENBURGENSI. ET. BITOVIENSI. PRÆFECTO.

ALBERTO AB OSTAW IN NARPKEN &c.&c. DOMINO. ET. HÆREDI, SERENISS. ELECT. BRANDEBURG. IN. SUPREMO. PRUSSIÆ. DUCALIS. APPELLATIONUM. JUDICIO. CONSILIARIO.

ORA

ORATIONEM

DE. PRÆCIPUIS. ANNI. M. DC. LIX. NEGOTIIS. SUCCESSIBUSQVE

S. REGIÆ MAJESTATIS TOTIUSQ. REI PUBLICÆ ET FÆDERATORUM

AUGUSTO. TOT. MAGNORUM. CAPITUM. CONSESSU. HONORATAM. ANIMISQVE. BENEVOLENTISSIMIS. AUDITAM. NUNC. EJUSDEM. FAVORIS. ET. PATROCINII. FIDUCIA. MAGNUM. ORBIS. ERUDITI. NEC. UNIUS. AULÆ. THEATRUM, INGREDIENTEM.

EA. QVA. PAR. EST. REVERENTIA. ET. CULTU.

DO DICO DEDICO

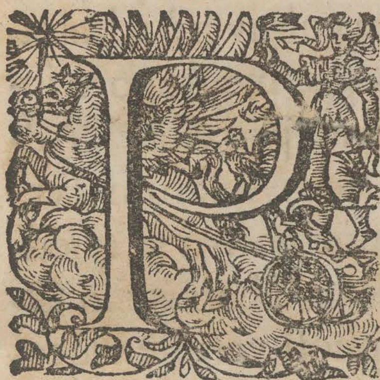
JOACHIMUS PASTORIUS, D. MED. ET HISTOR. S. REG. MAIESTATIS PROFESSOR GEDANI HONORARIUS.

MAGNI IMPERATORIS, MAGNI REGIS, MAGNI ELECTORIS

LEGATI,

DOMINI ILLUSTRISSIMI, REVERENDISSIMI, EXCELLENTISSIMI,
ORACULA PRINCIPUM, PRINCIPES CONSILIORUM ET BELLONÆ, MUSARUM MÆCÆNATES,
VIRI ILLUSTRES, PL. REVERENDI, MAGNIFICI, GENEROSI,
VIRI AMPLISSIMI, CLARISSIMI, SPECTATISSIMI,
SPLENDIDISSIMA ET OMNI OBSEQUIO, CULTU, HONORE DIGNISSIMA AUDITORUM CORONA.

Oſt adoratum ſupremum Numen, ſine quo nihil ritè, nihil auſpicatò procedit mortalibus, primo omnium mihi veniam dari obſecro, ſi in hoc tam illuſtri theatro dicere ordienti obſtupeſcere forſan animus, & tum vultu animi indice, tum verbis quodammodo luctantibus horrorem fateri videtur. Circumfudit me inuſitatus huic loco ſplendor, nec inficior, conſpectis tot ſideribus extra ſphæram ſuam, & nempe circa hanc cathedram undiquàq; lucentibus, me rapi extra me, & nec fronte nec linguâ, nec oculis ſatis competere. Neq; tamen mero pavore ita me credi velim attonitum. Etſi enim is quoq; me non nihil ſolicitat,

quando, quōs alloquor, inſpicio, mecumq; reputo, quàm firma hîc requiratur memoria, quâ nunquã adeò valui: quàm delicata dictio, cujus me expertem ſentio: nõ eò usq; tamen externatus ſum, quin agnoſcere & judicare posſim, aſtra iſta, quæ me circumfulgent, magna quidem & ſummè illuſtria, ſed eadẽ quoq; ſummè benigna ac propitia esſe, adeoq; haudquaquam formidanda. Verum enimverò admiratio eſt, reverentia eſt, lætitia eſt, quæ me ſtupore inſolito, & veluti ſideratione qvâdam percellit. Admiratione abripior, cum aliàs in ſede Muſarum dicere asſvetus, nunc Heliconem hunc noſtrũ in quoddam quaſi palatium Regium, dicam liberius, in Olympum novâ aliquâ metamorphoſi vertiſſe video, meq; adeò, præter morem, ſtare in medio Deorum, & univerſo eorundem tacente concilio, ſolum loqui, omniumq; in me oculos, aures, animosq; conſpicor eſſe arrectos. Jure hînc reverentia ſimul animum ſubit, qualis quemlibet hominem decet, qui aut Principes, Dei in terris vicarios, aut vicarios Principum Legatos alloquitur. Accedit præterea ingens vis lætitiæ, quando honorem conſidero, qui hoc die li-

teris

teris contingit, cum magna mundi capita, cum oracula Principum, ſepoſitis interim, quibus publica ſalus innititur, curis ſublimibus, Athenæum hoc noſtrum ingredi voluêre. Ac tanto magis exuberat gaudium, quod quæ hic ſplendere video, ſidera ſunt ejusmodi, ut Illuſtre lumen ſuum ad inveniendam publicæ Pacis ac tranquillitatis viã pronisſimè cupiant commodare. Pacis autẽ filiæ ſunt Muſæ noſtræ, malè convenit illis cum bello, quoniam illæ fontes Pierios, hoc ſanguinem appetit, illæ honeſtatem docent, hoc ut plurimum evertit, illæ liberale otium adamant, hoc quieta omnia perturbat. Nihil igitur Deabus iſtis contingere poteſt jucundius, quàm intueri hic magnos magnorum Principũ miniſtros, ſed eosdem jam pacis feciales, paulo poſt, ſi Cælum faverit, Angelos pacis futuros. Aſſedit hic equidem aliis Senatoribus magnis, ſed togatis, potens filius & Dux Bellonæ: ſed idem, exutis tantisper armis, hoſti metuendis, Martiáq; poſitâ ſeveritate, noſtris & ipſe Muſis benigniſſime ſe hîc attemperat, plenũ gratiis vultum, plenum amore erga literas, plenum & literis animum oſtendens. Quod pulvinar autem, quam aram, tantis Nutriciis & Vindicibus ſuis

ponent Muſæ, quo libamine eorum benevolentiæ litabunt? Non habent aliud, quod offerant, quàm ſacrificiũ labiorum, atq; illud ita offerunt, Illuſtriſſ. Domini, ut qui hîc ſplendidiſſimæ & virtuti & dignitati Veſtræ paratur honor, eum bonâ pace veſtrâ, in Regis Regum honorem quâm maximè cupiant redundare. Sequar eâ in re opportunitatem temporis hujus, quo & templa, & palatia, & fora, parietes deniq; publici & privati bonis ominibus ac votis circũ ſonuêre. Eodem officio mihi quoq; publicè jam defungi fas erit: atq; hinc, ut tanto acrioribus ſtimulis ad mutuas gratulationes excitemur omnes, proximi anni curſum, quem juxta cum Sole emenſi ſumus, gratiâ & comitate Veſtrâ animoſus, remetiar, novum genus faſtorum conditurus, cum quemadmodum diebus menſibusq; annum deſcribere Aſtronomi ſolent, ita ego ſpatia ejus, ſingularibus Dei beneficiis, ceu oculiferiis maximè ſplendidis, maximè auguſtis, ſignabo. Nec tamen niſi ea cæli munera commemorabo, quæ ad publicam Regni univerſi, totiusq; adeò Orbis Chriſtiani ſalutem pertinent. Privata quisq; domi ſecum memori mente revolvat, & grato erga Deum ore deprædicet. Huic quod

ex

ex tantis Orbis luminibus conſtat, Auditorio non niſi publica & tam latè ſcilicet, quàm fœdera noſtra patent, diffuſa convenire videntur. Neq; enim latet, neceſſitatem publicam & communis curam ſalutis multos ingentes Principes populosq; cum Sereniſſimo Rege & Regno noſtro ſociaſſe, & eſſe hanc tam arctam neceſſitudinem, ut quæ ſingulis illorum divinitùs contingunt bona, ea in noſtras acceptorum tabulas jure referamus, æquè pro illis in Deũ grati, ac ſi nobis contigiſſent. Unde adeò nemini mirum jam videbitur, ſi quos fœderum ſanctitas copulavit, eos oratio noſtra non ſejungat: potiùs verò, lætam dicendi meſſem, undecunq; jure poteſt, collectura, per multas ſeſe Orbis ditiones, provincias & Regna circumferat; itura alicubi per roſas, itura etiam per ſpinas, eâ tamen, quantùm fieri maximè poterit, cautione, ut cum cenſor ſeverus alia forſan hîc, quæ culpet, reperturus ſit, (ſcio enim nec Jovem ipſum omnibus placere poſſe;) modeſtiam tamen & decentem veri curam nemo æqvus, & ne hoſtis quidem, niſi idem & æquitati & humanitati ipſi hoſtis eſſe velit, deſiderare meritò posſit.

Cæterùm ritè atq; ordine rem aggreſſurus,

jurê à summo Capite nostro ordimur, Serenissimo nimirum Rege, Domino D. nostro clementissimo. Qui singulari divini Numinis favore, annum præterlapsum, recuperato feliciter Thorunio, inter laureas triumphales, Serenissimâ Reginâ comitatus, inchoavit. Quæ tum vota pro Serenissimâ Majestate Utrâq; ad Deum misimus, eorum insigni Divinæ gratiæ autoramento, damnatos nos esse lætamur. Inter prima vota erat prospera valetudo Regia, quippe in quâ vertitur cardo publicæ salutis. Exauditi sumus, & memorabili Dei beneficio Regia Majestas Utraq; annum hunc integrum inoffenso sanitatis tenore transegit. Nihil illam gravissima curarum perenniũ, nihil indesinentium laborum catena, indivulsa alioquin Regalis fastigii, his inprimis temporibus, comes, debilitavit.

Valetudini etiam fortuna ut plurimùm respondit. Etsi enim illa non omnibus prorsus momentis æque risit (ecquæ enim mortalibus, etiam potentissimis, sine aliquâ acerbitatis mixturâ contingit felicitas?) favit tamen semper, adeò ut & vetera mala, quibus domum Regiam & Rempubl. universam diu satis nec perfunctoriè exercuit, optatis successibus

bus nunc excuſaſſe quodammodo videatur. Nimirum explicat ſe jam cælum, immiſſas eſſe illas calamitates, partim ut fides & Virtus, velut injectis auro flammis, tanto fulgidius exſplendeſceret, partim ut eadem, quaſi incuſſis robuſtæ Ilici bipennibus, ſolidaretur, atq; ab ipſo duceret opes animumq; ferro: partim deniq;, ut eadem illa mala, prout oneri erant, ita remedio nobis eſſent, fuſumq; adeó plethoræ ſangvinem, ne luxuriaret, & ne ſuâ ſibi mole gravis foret: datum deniq; nobis Hidroticum ingens, ut nocitura gnaviter exſudaremus. Utinam ſanantis nos DEI mentem recte intellexerimus atq; etiamnum intelligamus, ne peccatis amplius noſtris fatigemus patientiam cæli, ne & ipſum nos denuo fatiget flagellis. Neq; enim unqvam poſt calamitates verè erimus felices, niſi poſt flagella fuerimus meliores.

Sed qui erga Rempl. Numinis favor, idem erga præcipua Reipubl. Capita, Senatũq; univerſũ eluxit. Incolumem enim ſervavit, & non niſi paucos ex tanto numero paſſus eſt implere legem mortalitatis. Sigillum equidem Regni non adeò dudum alterum ſui Cuſtodem, virum ut ſplendore natalium, ita ingenio ac prudentiâ maximum amiſit, inq; eo Sereniſſ.

Rex

Rex noster magno consiliorum & promo-condo & interprete, Illustriss^mo. verò & Reverendiss^mo. Regni Cancellarius (quem ut præclarissimè de Republ. merentem Senatorem diu superesse superi velint) conjunctissimo Collegâ orbatus est, Sed eadem, quæ tanti viri mater fuit, & hunc filiũ gravissimè adhuc mæret, Arbor, Arbor antiqua, arbor generosissima, ex semetipsâ supplevit ingens vulnus, inventusq; est in illa Ramus aureus, qui jacturam publicam, summo & Regiarum Majestatum solatio & Regni totius levamine sarciret. Universa profectò Polonia gratulatur sibi & cum plausu fatetur, in tanto magnorum Virorum proventu, digniorem huic Atlanti socium, ferendoq; isti quasi cœlo consiliorum aptiorem Herculem reperiri non potuisse.

De domestico regimine, salvisq; ejus Colũnis obiter nobis gratulati, jure ulteriùs ad Socios & Amicos Regni ad S. Cæsareã Majestatẽ ad Sereniss^os. potentissimosq; Reges & Principes mittimus oculũ. Quos pariter omnes hunc annum incolumes transegisse, est profectò, cur plurimùm gaudeamus. Si quid enim sinistri vel in unũ fœderatorum sibi permisisset fatum, multùm utiq; turbatæ rationes publicæ, neq;

modi-

modicè omnis luxata conſiliorum fuisſet compages. Sed memorabili Dei beneficio omnes illi ſoſpites, & ipſa fœderum vincula illæſa manſère. Jam ſupplices veneramur æternum Numen, ut perennitatem addat muneribus ſuis, adeoq; tum Sacram Regiam Majeſtatem, cum Serenisſimâ Reginâ, tum omnes Principes Fœderatos unà cum Imperio, Regnis & provinciis qvàm diutisſimè florere velit. Servet porrò Cauſæ noſtæ vindices Alcidas, ſervet publicæ rei Poloniæ Lithvanicæ & innexarum provinciarum Camillos, Lælios, Scipiones, Valerios. Idem prout hactenus Urbi huic, ejusdemq; Magnificis Capitibus, & juxta membris univerſis gratiâ ſuâ inter res ancipites atq; inter ſumma ſæpè diſcrimina adfuit, ita porrò cælitùs omnigenæ virtutis robur ſervet augeatq; & perpetuam optatæ felicitatis conſtantiam largiatur. Hæc generatim ſed animitùs precati, jam ad ſingula DEI beneficia, quibus hoc anno elapſo fortuna Poloniæ noſtræ effloruit, accedemus, ituri per ſumma rerum faſtigia, quia accurata omnium narratio juſto Hiſtoriæ operi debetur. Atq; ut ab ipſo anni illius exordio incipiamus, id equidem longè omnium auſpicatisſimum futuris ſucceſſibus

pulcherrimè prælusit. Quô enim die claviger anni Janus novum redeunti Soli curriculum aperiebat, eô favor Divinus, eô efficacissima pariter et felicissima Regiarum Majestatum præsentia, eô Illustrissimi Mareschalli & Ducis exercituum imperterrita Virtus, primum Prussiæ claustrum Thorunium, Poloniæ nostræ, manum validam sociante exercitu fœderato, reclusit. Quanti res momenti tum effecta sit, docuerê plausus, docuêre gratulationes, quæ illo tempore per Prussiam nostram perq; omnes successibus nostris faventes terras latè exsonuêre. Cæterum quia & provinciam hanc universam belli calamitas exhauserat, & militem nostrum per duras autumni tempestates in ipsam usq; hiemem Thorunii fatigaverat obsidio, tanto magis post occupatum illud & militi â labore, & Prussiæ â milite danda videbatur respiratio. Ne & ille & hæc inopiâ annonæ prorsus elangvesceret, Quæsita igitur sunt militi hyberna extra Prussiam, relicto Thorunii & in aliis oppidis peditatu, cui viri & generis & militiæ decoribus præsignes Butlerus Generalis vigilum præfectus, & Grothusius Tribunus primarius, super omnes autem

tem

tem Chriſtophorus Grodzicius, Caſtellanus Kiovienſis idemq́; Generalis rei armamentariæ magiſter præfuit. Tanti nominis mentio vulnerat omnium, ut video, animos, quia nuper ah! deſiit vivere, quem diutisſimè vivere publicæ rei intererat. Amiſit fidelem miniſtrum, fidelem ſui vindicem Rex Serenisſimus, amiſit magnum collegam Senatus, magnum bellatorem militia, magnum amicum Illuſtrisſimus Mareſchallus, magnum decus Polonia univerſa. Grandem in illo indolem educatio non mollis, tum generoſus juventæ ardor, per terras peregrinas, per labores varios, per omnes militiæ gradus, tranſegit, eandemq́;, poſt depoſita bello Turcico tirocinia, ſub Magno Koniecpolſcio Prusſia, ſub Valſtenio Duce Germania exercuit. Inde revocatum, ut tanto majorem elaboraret virum fortuna, mirificè agitavit, novercam prorſùs ſimulans, cum tamen mater esſet. Per ipſas enim ærumnas belli carceresq́; hoſtiles idoneum effecit, qui olim publicis Regni calamitatibus, ut magnum columen & præſidium, opponi posſet. Prima ei vincula rebellium Coſacorum perfidia injecit: quibus ſe non alia ratione expedire potuit,

quam fugâ ad Tartaros. Terribilem fuisse servitutem oportuit, cui â Scythis quæsitum est remedium. Inde amico Religiosi viri Patris Hilarii Carmelitæ ministerio redemptum Cannæ Batovienses denuò Tartaris reddiderunt, felice miseriâ, quòd contracta ante inter Tartaros amicitia servavit penè unum, cum alios omnes Duces, ferè & milites omnes, crudelitas hostilis hausisset. Iterum ab eodem Monacho exemptus est vinculis, ut mox afflictam & paulò post penè in vincula euntem Rempublicam cum cæteris Camillis servaret. Minabatur huic catenas Moscus cum Cosacis ex Russiâ, minabatur alteras ex Germaniâ Gothus. Prior ille plus quam centum viginti millibus hominum Leopolin, & in eâ nostrum hunc Bellatorem, tum jam armamentario Regni totius præfectũ, obsedit. Hic noster cum tantum exercitum per decem pene hebdomadas incredibili virtute represisset, invictâ tandem constantiâ suâ victum hostem ad amicitiam pertraxit, idq; eo tempore, quo transmarina tempestas Rempubl. nostram inundaverat. Calamitas alioquin fugare amicos solet, hîc calamitas eos, qui capitales florentibus nobis inimici fuerant, oppresis fecit amicos.

Nimi-

Nimirum per mera miracula ſervare Serenisſimas Majeſtates & Rempubl. voluit DEus, ut ipſi ſoli gloria tanti beneficii deberetur. Illo jubente factũ, ut quod antehac venenum Regno fuerat, poſtea esſet remedium: illo jubente factum, ut contra Chriſtiani & ſangvinis cognati hoſtes gens Chriſtiani ſangvinis inimica primum afflictis ferret auxilium, Chamus certè Tartarorum, at quantus olim hoſtis Poloniæ! tum militiam noſtram extra fidei orbitas prolapſam minis revocavit ad obſequium, tum Chmelnicium minùs jam aut certè infeliciter repugnantem, in verba extorris adegit Majeſtatis, hancq́; ipſam per misſum â defũcto noſtro familiarem Valerianum Morſtinium Centurionem nunc Vice, Trib. animavit, effecitq;, ut ea & ſuis animi Regii, & perpetuis Serenisſimæ Reginæ ſtimulis, conſilio item Procerum ab epidemii erroris labe intactorum obſecuta, non cederet fortunæ iraſci viſæ, non cederet hoſti irato, ſed & hunc & illam conſtantiâ ſuperaret. Divinum hoc conſilium fuisſe, agnovit poſtea eventu judice Orbis, fasſusq́; eſt, cælitùs erigi fortunæ Regiæ MANIPULUM, cælitùs Poloniam defendi. Eodem tempore idẽ hic noſter defunctus,

præter Leopolin, ubi is reverſum deinde excepit Sereniſſimum, Camenecenſe & Samoſcianum in fide ſervavit præſidium. Exin militia etiam cætera reſipuit, & conſpirans mox undiq; Polonia concusſit lacertos, excusſit imminens humeris jugum, inq; plenam ſe libertatem, DEO auſpice, asſeruit, noſtro hoc inter cæteros Hectoras, fortisſimam ubiq; operam connavante, uti tempore ſuo hiſtoria pleniùs docebit. Nunc enim beatis tantùm Caſtellani noſtri Manibus qualemcunq; honorem præter viam exhibituri, pauca hæc ab alto repetere, atq; obiter hic delibare voluimus; ut tanto clarius appareat, cur Senatoris iſtius mortem adeò & Sereniſſimus Rex & Principes Reipubl. Viri, & omnes qui illum, omnes qui Rempubl. norunt, tam vehementer doleant. Jam in Pruſſiam noſtram reverti debebam, quam ſuperiori hyeme Sereniſſimus Rex & ſupremus Regni Mareſchalcus illuſtrisſimo huic Caſtellano tuendam commiſerat. Sed illuc properanti interponit ſe mihi Dania fæderata, & potisſimùm Princeps ejus Civitas, quam tempore eodem communis noſter hoſtis calidisſimo conſilio, acerrimoq; impetu expugnare contendit,

tendit, in eo velut compendio & Sereniſſimum Daniæ Regem, & omnem ſanguinem Regium, omnem Senatum, florem nobilitatis, inſignia, ornamenta, & opes Regni omnes oppreſſurus. Sed felice Sereniſſimi Regis præſentiâ, tum ductu ſtrenuiſſimi Schakii, nec non illuſtris Thalaſſiarchi Baronis Vaſſenarii, fortiſſimè repreſſus, ac clade æternùm memorabili mulctatus receſſit. Avocant me fortiſſimorum Sarmatarum noſtrorum facinora, in penitiſſimis Cimbrici ſoli receſſibus Duce Stephano Czarnecio Palatino Ruſſiæ, Bellatore laudatiſſimo, ſummo fæderatorum noſtrorum fructu, ſummo Poloniæ ornamento patrata. Inprimìs autèm avocat me maximarum ut virtutum, ſic ditionum Princeps, Sereniſſimus Elector Brandeburgicus, qui Holſatiam, Jutlandam, & procedentibus cum tempore victoriis, inacceſſam Alſen exercitu fæderato, & ſuo, hoſtibus eripuit, ſi Neptunus vela ſubmiſiſſet, Daniam totam iisdem ereptam redditurus Regi ſuo. Cæterùm cum omnia, quæcunq; ſumma fortitudo, dexteritas, & prudentia agere poteſt, iſtic egiſſet, tandem hoſtem in proprio ejus cubili quæſiturus Pomeraniam victri-

cibus

cibus copiis aggresſus eſt, & gemino Sacræ Cæſa-
reæ Majeſtatis exercitu, præeunte uno, altero comi-
tante ſuccinctus, univerſam hanc, quaſi torrente
quodam Martio corripuit. Occupatum primò Du-
ce Suchio Barone, Grifenhagium eſt, occupatum de-
inde Damum, oppidum longè firmisſimum, & i-
pſius Stetini velut antemurale. Occupatæ inſulæ
Volinum, & Iſendomia. Capta item viribus con-
junctis multa alia, nec parvi momenti loca. Urbes
etiam majores partim eminùs, partim cominùs, ob-
ſeptæ ſunt penè omnes. Potiri autem omnibus præ-
ſertim ingenio ſitus, & induſtriâ artis adeò mirificè
munitis, tanto prætereà præſidio, tanto nobilium
agreſtiumq; concurſu defenſis, nullius deniq; rei ne-
cesſariæ egentibus, non erat unius anni opus, non
utiq; anni in hyemem jam præcipitantis. Cæterum
omnes tamen gravisſimam vim Martis intimè per-
ſenſêre, ipſa etiàm Princeps regionis Civitas acerri-
mè oppugnata ac plerisq; jam nudata propugna-
culis, in mænibus deniq; ſuis ſtantem conſpexit ho-
ſtem, & ægerrimè, nec ſine præſentisſimo periculo,
victrices manus effugit. Interim ſi uno ictu tanta
Arbor non cecidit, iterato, niſi pax aliqua inter-
venerit,

venerit, cadere poteſt. Quos primi impetûs fervor non perdomuit, diuturnitas tandem belli laſſabit. Alimenta, aliaq́; & vitæ & belli præſidia dies ipſa conſumet. Non ſemper etiam eruptionibus pariter ſecuritas cuſtodum aut caſus favebit. Intereà habent jàm Fæderati ſatis magnum expeditionis ſuæ, habent laborum, moleſtiarum, adverſitatũ etiàm pretium. Tenet Sereniſſimus Elector cum alia non pauca oppida, tùm inprimis Damum, ingens antehac Stetini propugnaculum, nunc frænum, tenet Demminum, fortiſſimum Pomeraniæ clauſtrum, & validum adverſùs Viſmariam aliaq́; loca hoſtilia, munimentum. Nec hoc equidem citra Martium ſudorem ceſſit victori. Operoſâ ab Electoralibus cinctum obſidione, naviter quoq́; ab hoſte defenſum eſt. Non enim præſidium duntaxat animoſè obſeſſoribus reſtitit, ſed & miſſæ Viſmariâ ſuppetiæ abſtrahere illos, & ſic porrò obſeſſis auxiliari tentavêre. Sed omnis & præſidiariorum induſtria, & auxiliariorum conatus fruſtra fuit. Pervicit laudatiſſimi Ducis Electoralis Sparrii vigilantia, dexteritas, fortitudo, pervicit militum ejus alacritas, & conſtantia; adeoq́; tandem in Sereniſſimi Electo-

ris manus traditus est locus, qui multorũ prudentiũ judicio maximi æstimatur. Qui iidem certè, duobus his Pomerauiæ propugnaculis, Damo, & Demmino expugnatis, plus omnino obtentũ, quam Stetino non expugnato amissum arbitrantur- Omnia hæc equidẽ, prout in Holsatia, Insulis Daniæ, inq; ipsa tandem Pomeraniâ gesta sunt, commemorare hic possem. Sed aut nimis angustis spatiis strangulandæ res tantæ, aut nimiâ prolixitate fatiganda tam Illustris Auditorum corona foret. Itaq; illa alii reservare tempori, meæ autem orationi molẽ, quàm gratiã minui malo. Nunc verò domum rediens, quæ Prussia nostra egit & passa est, brevissimè narrabo. Cum, ut dixi antehac, post Thoruniũ recuperatũ, militiã equestrẽ cura annonæ per Poloniæ hyberna distribui jussisset, eâ occasione illectus hostis novas ex Pomeraniâ copias adduxit, quibus & Regiæ & Electorali Prussiæ aliquantisper, nonnullo quidem damno nostro, at nullo fructu suo insultavit. Quin ostendit eventus, haud aliud facilè consiliũ toto hoc bello nequiùs ei evenisse. Nihil enim solidi in rem suam hîc tũ effecit, & paulo post didicit, in id potissimum adductũ â se militem, ut hic vel Marte nostro, vel tabe spon-

taneâ

taneâ conſumeretur. Pomerania verò interim nudata milite, Fæderatorum noſtrorum violentiæ tanto facilius patuit. Verũ primis aliquot menſibus favere illi aliquantum viſa eſt fortuna, neq; ſtatim apparuit hamus latens ſub illâ quaſi eſcâ felicitatis. Corripuère nimirum in illo æſtu Choiniciam, Culmam, Lipſtadium, Salfeldum, Stargardiam, Derſaviam, ſed eo eventu, ut quicquid corripuiſſent, vel vi vel ſponte paulo poſt redderent, velut confeſſi, ſe id tueri non poſſe. Noſtram quoq; Urbem circumſtrepuit armis ſuis, & excitato in proximis agris incendio, plures ejusmodi ignes minatus eſt. Nimirum hoſtis noſter, ut maximè omniũ noceret, aquâ & igni ita nobis interdixit, ut aquâ & igni nos obruere conaretur. Aquâ primum perniciem nobis minabatur, cũ poſitis Viſtulæ, ipſiq; Naturæ obicibus; invitum flumen in nos detorſit, aggeres vero flumini oppoſitos demolitus eſt, ut tanto procliviùs licentiâ aquarũ inundaremur. Sed ſenſit ille, ſibi â nobis ex mediis etiam aquis vultum atq; animum æquè intrepidum obverti. Senſit idem pariter, ignes de prædiis noſtris extructos nulli alii rei ſerviiſſe, quàm ut & his flammis lucentibus fides noſtra tanto ſplendidiùs effulgeret.

Prusſiæ porro noſtræ eadem illa hiems calamitatibus ſimilem reddiderat Curlandiam, atq; etiam, ſi recte rem expendimus, multò infeliciorem. Jam ante Provincia illa orbata erat Celſisſimo Duce ſuo, qui inter Reges dimicantes medius, Ducem militiæ tranſmarinæ, quem amicum ſibi crediderat, hoſtem ſubito expertus eſt; Et illaudabilis iſtius Viri aſtus Principi ſecuro, tum Serenisſimæ ipſius conjugi, & Soboli omni, cunctis præterea Provinciæ Primoribus, primariam Ducum ſedem, præter opinionem omnium, in carcerem vertit. Poſtea captivos Principes cum omni familiâ in ſolum alienum mittere placuit, deductumq; eſt miſerabile agmen Rigam primum, paulò poſt Narvam, deniq; Ivanogrodiam, locum â nominatisſimo Moſcorum Tyranno nomẽ, ſono ipſo horribile, habentem. Sed hæc nolo hîc exquiſitius perſequi, partim quia ante ingreſſum anni ſuperioris facta ſunt, &, propoſiti mei lineas excedunt: partim, ne res miſerandas memorans, accerſitis dolorum facibus orationi meæ lumen credar accendere voluiſſe. De Provinciâ ipſâ, fæcundâ ſemper fortium virorum parente, facere non poſſum, quin aliqvid addam. Ea tum ad primam capti Principis ſui

famam

famam, incolas equidem omnes, præſertim Equeſtris Ordinis, in publicæ libertatis vindicias excivit. Sed novo magnam partem, & tumultuariè armato exercitui regimen decens, & proinde ut in regimine incerto, fieri ſolet, concordia defuit. Quæ res Comiti Duglasſio ex Arce Mitavienſi in omnes occupandæ provinciæ occaſiones excubanti, tantò patentiorem januam fecit votum ſuum conſequendi. Progreſſus ille vicina primum oppida, paulo poſt, cum ſine ordine palantes incolarum copias carptim ſubinde attriviſſet, univerſam Curlandiam occupavit, Lithvanicis exercitibus, qui alioquin laboranti vicinæ lubenter opem tuliſſent, & poſtea generosè feliciterq; tulerunt, circa Moſchum lacertos tum moventibus. Sed quomodo tandem occupator Curlandiæ Duglasſius, eâdem ex cedere coactus ſit, paulo poſt, ſi temporis anguſtia patietur, memorabimus.

Nunc ex Curlandiâ in mediam Poloniam, & nempe â ſago ad togam, ex campo tendimus ad Comitia, ſolenne remedium, quo morbis ſuis mederi Reſpublica noſtra conſuevit. Si quæ autem unquam, hæc certè, quæ Anno ſuperiore habita ſunt, varie-

tate & pondere negotiorum implicatisſima, adeóq; præter ſolitum per tres integros menſes extracta fuère, magnâ moleſtiâ S. Regiæ Majeſtatis, magnâ Senatûs totius, magnâ Equeſtris ordinis, cui tum director contigerat vir præluſtris & ingenio dexterrimus Joannes Gninsky, Succamerarius Pomeraniæ & Gneſnenſis Præfectus, nunc Illuſtriſſimorum Pacis Fecialium Collega. Præcipuè verò in Coſacorum negotio publica æſtuârunt conſilia. Qui non multo ante cum Regno, novis magniſq; autoramentis, conciliati, delegatos jam miſerant ſtabiliendis conciliationis pactis. Sed hi tum arduis maximè poſtulatis ſolicitabant Rempublicam; atq; inprimis ſacra inter Romani Græciq; ritûs Eccleſias vincula rumpere minabantur. In re tantâ igitur mirificè hæſitavit Reſpublica. Neq; deerant, qui ob iſtiusmodi difficultates minus felicem Comitiis exitum, novaſq; ex Ruſſiâ turbas ominarentur. Sed idem ille, qui Rempubl. inter extrema ſæpè diſcrimina ſervaverat, Deus, oſtendit nunc quoq; filum, cujus auxilio illa hoc ſe Labyrintho expediret. Atq; inter alia adminicula, quæ publica omnium ordinum prudentia conquiſivit, plurimùm profectò contulit fidu-

cia,

cia, quam Coſaci erga Illuſtriſſimum Cancellarium Magnū, dexteritate, comitate & munificentiâ ejus deleniti, conceperant. Et ſic tandem fine ſatis optabili ſoluta ſunt Comitia. Jam ad alias Regni noſtri proſperitates properanti magna adhuc & periculoſa Regno attingenda eſt tempeſtas, ut tanto clarius liqueat, quàm magno nobis conſtiterit, & quā diras nubes ſecuta ſit fortunæ ſerenitas, quæ poſtea eluxit. Exercitibus noſtris uti mala Reipubl. & tot undiq; coorti hoſtes plurimum dederant negotii, ita ſtipendia militiæ ob egeſtatem publicam minus rectè proceſſerant. Inde fremebat miles, & inter publicæ patriæ damna, ſua eſſe maxuma ratus, indignabatur, non juſta modo præmia laborū, ſed & neceſſaria penè vitæ præſidia deeſſe iis, quibus vitam Reſpubl. videretur debere. In hybernis potisſimùm fervebant querelæ & conſilia male contentorum: nec unquam negotioſior quam in illo otio erat confœderatio. Bellicis igitur Regni Ducibus negare obſequiū turbidi, conſtituere inter ſe capita cæpêre, ſcribere deniq; leges, ſpecioſas quidē & quæ nihil adverſū Serenisſimo Regi & Regno viderentur ſapere, multum tamen è Republicâ peterent.

terent. Quò compoſitior, quò coloratior, eò formidabilior erat ſeceſsio. Malo autem ſurgenti Rex Sereniſsimus omni decorâ ratione mederi ſtudebat, ſociabatq; operam Sereniſsima Regina, æquè dextrum nempe laboris & munificentiæ in ſedandis Patriæ filiis eventum ſibi pollicens, quàm antehac in rebellibus Coſacis ad obſequium redigendis erat experta.

Nihil intentatum relinquebat Senatus, nihil grandes Viri à Rege & Republ. ſingulariter delecti ad hoc negotium, & huic ſoli ſat longum tempus, non ſine grandi moleſtiâ & impensâ, gratificati. Cum nihil ibi profectum foret, â Comitiis tandem quæſitum eſt remedium. Deliberavit ſuper tam difficili morbo Reſp. univerſa, ſed & ſingulari DEI benevolentiâ, in medio deliberationum æſtu, ab ipſo exercitu adverſus exercitum ingens alexiterium, ingens ſolatium accepit: cum omnes peregrinæ armaturæ milites, magna profectò & conſpicua militiæ noſtræ pars, in facie Reipubl., legitimis exercituum Ducibus obſequium ore, Illuſtris Tribuni, nunc & Succamerarii Kiovienſis Stephani Nimericii ſanctè promitterent, illis autem vicio creatis

Directo-

Directoribus renunciarent, ſtipendiorum deniq; ſolutionem & ipſi quidem poſcerent, ita tamen, ut & patientiam moræ, & interim prona ſemper in Reipubl. uſum defenſionemq; ſtudia ſua alacriter offerrent. Plurimum iſtâ tot millium armatorum Capitum ſubmisſione recreabatur Reſpubl., plurimûmquoq; eâdẽ, utfructuoſisſimi conſilii ſui fætu, lætabatur illuſtrisſimus Mareſchallus. Hujus utiq; potisſimùm amore & reverentiâ iſti omnes, aut certè pleriq;, peccare in matrem Remp. recuſaverant. Et idem hic, præter iſtos, alias quoq; turmas tum dexteritate ſuâ, tum magnificâ opum ſuarum impensâ, â ſecesſionis contage ſervaverat intactas. Ac harum quidem exemplo cæteros quoq; tandem ad obſequium redituros ſperabat. Sed illi veterum poſtulatorum pertinaces, vix temperarunt ſibi, quin â patriâ exſuccâ ſangvinolenta ſtipendia gladio extorquerent, & quamvis poſtea deſtinata eorum pesſima melioribus tandem conſiliis, vel potiùs propitio in Rempubl. fato cederent; tamen opportuna & bono publico utilisſima tempora inani cunctatione perdiderunt. Ducem interim Salus Reipubl., maximus magni iſtius animi

 ſtimu-

ſtimulus, maxima cura, movit, ne inflexiles illos exſpectaret. Quicquid igitur usquam militiæ Polonæ ſincerum manſerat, contraxit, ivitq; Deo & Rege auſpice fretus, comitatusq; auxiliaribus Cæſareæ Majeſtatis copiis, quas Generalis vigilum Præfectus Heſterus, vir militiæ decoribus eminens, ducebat, in Prusſiam noſtram, jam dudum deſiderio ipſius penè tabeſcentem. Hîc ordinatis ritè rebus, & ſtrictâ in eos, qui perperàm interim rem gesſisſe comperti esſent, acie diſciplinæ militaris, hoſtem, quem oppidis incubantem aperti Martis aleam ſciebat declinaturum, nidis ſuis excutere ſtatuit, atq; inprimis compedes laxare Viſtulæ impoſitas. Prima vis armorum Grudentum circumſonuit, oppidum antiqvum, Viſtulam præterlabentem ex alto monte deſpiciens, â Cruciferis olim muro & Arce eminentisſima, poſtea verò ab hoſte variis operibus, & quingentorum præter propter militum cuſtodiâ munitum, ita ut id feſtinantem ad majora fortisſimum Ducem aliquantiſper ſiſtere posſe videretur. Sed cum cælum ſuffragatur, fruſtra muri, fruſtra propugnacula, fruſtra manus Martiæ obſiſtunt virtuti. Admovet Illuſtrisſimus Mareſchallus oppido exercitum,

citum,

citum, ſtruit more militari acceſſus, quibus impunè ad ipſa hoſtis munimenta pervadere, ſtruit ſuggeſtus, unde fulminare in locum obſeſſum poſſet. Tam propè ſuggreſſus tandem eſt, ut rectè atq; ordine videretur facturus, ſi cominus propugnacula adoriretur, & vi ſibi faceret viam in oppidum. Dum id agitatur, jacti interim artis fulminatricis induſtriâ vaſtisſimi & ignem circumquaq; vibrantes globi. Illiduntur illi, quà ars vel fortuna tulit, culminibus, fragmenta tectorum & ſua longè lateq́ ſpargentes. Utinam his ictibus ut in tecta ædium & muros, ſic in animos obſeſſorum penetratū eſſet: effectumq́;, ut curæ iſti habuisſent, tempeſtivâ ſubmisſionę imminenti ſeſe diſcrimini eximere. Sed fatum ſuum nemo maturus effugit. Miſerrimi incolæ, ſeu ſuâ, ſeu alienâ obſtinatione occæcati, certè ne ſervare ſe quidem Suecis invitis auſi, clauſêre ſibi januam ſalutis, quam Optimi Principis benignitas clauſis aperuit. Miſſus enim ab illo tubicen, qui dedentibus ſe veniam offerret, ſpretus & parum honorificè dimiſſus eſt. Exin quod tubá pacis efficere nequiit, tubo iterùm Martio commiſſum eſt. Nec multo poſt, velut compendio rem conficere volente fortunâ, con-

nâ, contigit, ut globialiqui, supremâ Urbi nocte, in fænum sub tecto servatum inciderent. Ibi concepta, attamen clausa adhuc flamma, fumo primum monuit obsessores, ut in locum eundem plures ejusmodi globos, sed & aliò simul alios ejacularentur. Quod cum facere Pyrotechnitæ, quà cuiq; visum, certarent, colluxit undiq; oppidum, & brevi tempore ita invaluere flammæ, ut quantum quantum esset, totum in pyram videretur conversum. Incendiis istis, ut quisq; facile conjicit, exterior oppidi defensio non parùm mox refrixit. Certè non incolæ tantùm, sed & milites nonnulli, non adeò quidem ad ignem restingvendum, sed ad servandas potius res suas discurrere. Interea jussu Ducis, in valla & propugnacula undiq; eluctatur miles obsessor, intrat oppidum, cædit obvios, spoliat domos, facit deniq;, quod in Urbibus expugnatis facere victoriæ ardor solet. Atq; eò hic excusatior erat, quod quæ auferrentur, non civibus, sed flammis subduci, servariq; adeò videbantur, quæ nullo cujusquam fructu ac commodo peritura erant. Cœterùm in oppido ipso, & si ignis qvidem non priùs penè cessaret, quàm cum non

haberet

haberet amplius, quod depaſceret, hoſtilitas tamē in Cives, ſimul cum nocte cesſavit, ſiſtente eam edicto Magni Mareſchalli. Qui fortunam municipii miſeratus, gratias Deo agebat, quod tanti momenti locum ſine multo ſuorum ſanguine occupasſet, ſed ſimul ſibi gratulabatur, quod ſi incolarū fluxisſet ſangvis, ſine culpâ ſuâ fluxisſet. Bellisſimè enim is & ipſa oppidi ruina acceptatione clementiæ oblatæ, multo magis autem maturo ejusdē deſiderio redimi atq; averti potuisſet. Sed pars oppidanorū cum & ignes & victorē militem prævaleſcere videret, receperat ſeſe cum milite præſidiario in Caſtellum. Ubi pleriq; equidem primum victoris gladii fervorem effugère. At cum illic aquâ mox deſtituerentur, & pariter à Cæſareanis ſe circumſesſos, cæteros vero victores jam pariter ingruere viderent, Tribunum primo ſuum hortari cœperunt, ut deditione ſpontaneâ extrema præverteret, cum is abnueret, Cæſareanis aperuêre portas, Tribunus vero ex turris cujusdam latibulo protractus, cum viginti aliis militiæ anteſignanis, gregariis centum octoginta, tormentis triginta quatuor, in poteſtatem venit victoris.

Atq; ad hunc quidem modum brevi temporis ſpatio recuperatum eſt Grudentum, iisdem Sereniſſimi Regis noſtri auſpiciis, Duce etiam eodem, quo ante hàc Thorunium, ſed fato non eodem. Thorunium enim integrum ferè, aut certè non niſi paucis cicatricibus deforme, hoc verò miſerrimum & vix niſi parvis ſui reliquiis è cineribus emicans, ſub imperium Domini ſui rediit. Victoriæ curſum proſecuturus Magnus Mareſchallus non multò poſt ducit exercitum verſus Mariæburgum, principem oli n Cruciferorum ſedem, nunc pariter hoſtis primarium & receptum & penarium. Undiq; enim locus iſte feraciſſimis præpingvium inſularum agris circumdatus, haurire inde conſvevit ubertatis opimum, quale in his terris quæri aut optari poteſt maximum. Arce porrò protegitur, quæ murorũ operumq; robore paucas habere pares putatur. Illuſtriſſimus igitur Regni Campiq; Mareſchallus rẽ ſeſe maximè arduã, nec modici temporis, aggredi gnarus, primò omniũ loco illi promptuarium annonæ, gemmam Cereris, Inſulam majorem, eripiendam putavit: ita ſimul id, quod hoſtem præcipuè hactenus paviſſet, in ſui militis alimentum converſurus. Id agitans prima caſtra ad

ſtra ad

ſtra ad Album montem poſuit, ab ipſo Inſulæ velut apice, cui mons ille imminet, opus ſuum auſpicaturus. Ingens in ipſo, uti antea ſemper, ita hîc tolerantia laboris, parſimonia ſomni, cura diſciplinæ, autoritas apud ſuos pariter exterosq;, liberalitas erga milites, amor apud omnes, (ſed incorrupto Ducis honore) eluxit, maxima inprimis & per omnes caſtrorum ſinus, perq; Prusſiam totam & in ipſa hoſtium arcana ſeſe porrigens vigilantia. Cæterùm ut tum conſilia tum vires hoſtis diſtraherentur, habitâ nō perfunctoriâ conſultatione, concluſit Princeps, ut, dum copiæ Polonicæ dicto illi Inſulæ apici inſtarent manumq; injicerent, Electorales alibi, ſuo etiam loco Gedanenſes noſtri irrumperent in Inſulam, deſtinatos huc â Mareſchallo magni nominis Ductores, Butlerum inprimis, comitati. Erat molimini tanto deſignatus dies Septembris vigeſimus ſextus. Venêre noſtri ad locum deſtinatum, & quia machinis rebusq; necesſariis inſtructi venerant, nil cunctandum rati, & jam ſocios operis non procul abesſe gnari, trajiciunt flumen, hoſti prorſus inobſervati. Sequitur eâdem nocte copiarum Polonicarum pars. Cæteri quoq; poſtea, qvantum per objecta impedi-

menta

menta licuit, acceleravêre. Nam aliquorum feſtinationem venti adverſi retardarunt. Juxta verò, tempore eodem, Supremus Mareſchallus ad ipſum Mariæburgum turmas Cæſareas Polonicasq; miſerat, quæ facto in ſuburbium impetu, hoſtem laudabili diverſione diſtraxêre. Tot millium pugnatorum in Inſulam ingresſus ut prudentiam ita fidem hoſtium ſuperavit, eòq; major inter illos terror ortus, qui diſperſas per Inſulam copias ipſorum ſubitò in unum concivit. Cumq; in Montavienſe Inſulæ Caput, præſens ipſe & ubiq; pervigil Mareſchallus, cum ſuis, omni niſu, terrâ & aquâ incumberet, tandem hoſtis tantis ſeſe impugnationibus imparem videns, & ab iis, qui alibi Inſulam intraverant, tergo ſuo metuens, dictum illud Caput ultrò deſeruit. Ita magnum magni Mareſchalli molimen, ſingulari Dei gratia, ſub Sereniſſimi Regis auſpiciis, ſpe omni & majorem & celeriorem habuit ſucceſſum. Neq; enim quisquam & nec ipſe qui Princeps conſilii & autor fuit, crediderat, tam properè & adeò citra ſangvinem, tam delicatâ ſui nutrice Inſulâ ceſſurum hoſtem. Ceſſit en, urgente eum fato ſuo, ceſſit, &

nullà

nullâ in apertis camporum aut pugnâ aut velitatione tentatâ, tribus ſe clauſtris Elbingæ, Mariæburgo, Haupto paſſus eſt includi. Nam & Derſaviam, vicinum nobis oppidum, & ex quo, ſuperiori hieme magnâ ferociâ nobis inſultaverat, ad primam mox Grudento venientis ſupremi Mareſchalli famam, deſeruit, & paulo ante Stargardiæ quoq;, egregio Pomerelliæ municipio, poſt multiplices depeculationes, invitus quidem, ſed deprehendi à Polonis metuens, valedixerat: omni adeò operæ pretio, quod prior hyems illi dediſſe videbatur, brevi tempore privatus. Sed Imperator Exercitûs Mareſchallus, non ignarus, magnâ hoſtilium copiarum parte inſeſſum teneri Mariæburgum, hoc illis Pergamum, hanc quaſi Arcem Tarpejam eſſe, protenus equidem locum hunc arctisſimâ indagine, ac plena in orbem obſidione circumſepire optavit. Sed ea res exercitum multo maximum requirebat. Longo admodum ſpatio ſecundum Nogati fluminis ripam extenditur oppidum: non minus longo porrigitur Arx, tam vaſta ut ampli ſatis oppidi ſuperet, certè æquet magnitudinem. Ut plenum & numeris ſuis omnibus perfectum obſidium

foret, potens esse debebat utriusq; ripæ, & nempe ultra citraq; Nogatum toti illi oppidi Arcisq; compagi circumfundendus exercitus erat, quò ita ab Elbingâ Stumâ aliisq; hostium locis viæ omnes intercluderentur, omnis ei pabulandi, omnis excurrendi præcideretur facultas. Nemo præterea non videbat, multorum mensium hoc opus fore, quia loco ad prodigium usq; munito sufficiens militum numerus, militibus prudens & bello plurimũ spectatus gubernator, abundans præterea alimentorum copia aderat. Sed Ducem ad maxima quæq; natum eductumq; difficultates rerum non absterrent, sed acuunt.

Interim quod magnitudinem Ducis minimè gentium superabat, superabat magnitudinem exercitûs. Etsi enim hic & strenuissimus & mole non parvus, minor tamen numero erat, quam ut pro longitudine loci extendi posset, minor, quam ut utramq; ripam obsepire custodiis, & omnia oppidi Arcisq, latera opere consummato circumdare posset. Neq; enim solitis & ordinariis Regni viribus succinctus venerat Dux: & frustra diu expectavit supplementa, quæ infelix confœderatio morabatur: & jam facilis

cilis conjectura erat, non ventura illa eo numero, quo oportebat, ventura itidem tardè, & tum demũ, cum in terrâ deſolatiſſimâ copia alimentorum defutura eſſet militi. Non enim huic ita, ut fas erat, (fatendum eſt enim) liberalitas publica proſpexerat: ſuo plurimùm Dux ingenio, ſuâ ope, curâ, induſtriâ procurabat annonam, quâ poterat: vid ns omninò, majore ſibi longè contentione adverſus penuriam victûs pugnandum eſſe, quàm cum hoſte, quantumvis acri, quantumvis potente. Ex his itaque cauſis cum locus tam ſpatioſus juſtâ undiquaq; obſidione circumveniri non poſſet, faciendis equidem ultra Nogatum excurſionibus, ſtructo ponte patefactus eſt campus, & hunc perpetuis infeſtationibus ita frequentavit equitatus noſter, ut hoſti exire vix unquam liceret impunè. Cæterum ipſius veræ obſidionis fervor citra Nogatum ſtetit. Ibi caſtra longè latèq; circumpoſita, ibi ſtructis decentiſſimâ & arte & induſtriâ acceſſibus, ita prope Noſtri hoſtium ſe admovêre propugnaculis, ita tum in pontem tum in oppidum fulminavêre, ut tandem cives inter injectos perpetuò ignes, inter illabentes undique globorum immanium nimbos,

vitam suam non ampliùs credere ædibus auderent, sed in Arcem pleriq; se & sua reciperent. Summâ profectò virtute, etsi inter magnas annonæ difficultates processit obsidio, & nihil omnino earum rerum omissum est, quæ â Magno Duce, quæ â præstri Regni Vexillifero, à generalibus præfectis, Strenuissimis Tribunis & Ductoribus, quæ deniq; â forti, industrioq; milite requiri aut expectari solent.

Cæterùm omnium magni Mareschalli consiliorum caput tum erat, Insulam feliciter occupatam, fortiter tueri, & Vistulæ imprimis, prout auspicatò gloriosèq; coepisset, plenã restituere libertatem. Hoc enim non Prussiæ solùm, nec Poloniæ modò, sed Europæ totius nutricio vindicato, ingens assidui laboris & pervigiliorum suorum pretium ablaturus erat, toti autem Reipubl. tale præstiturus beneficiũ, quali toto hoc bello majus & gloriosius non posset. Atq; idcirco, cum ab hoste flumen istud non nisi uno adhuc fræno teneri sciret, hoc inprimis rumpendum excutiendumq; putavit. Quisq; sagacium facillimè assequitur, de Haupto me loqui, castello prioribus jam bellis celebratissimo, nunc autem ab hoste, ævum forsitan hîc age-

re

re cogitante, ad miraculũ usq; munito. Certè Ars & Natura ibi certasse, & quicquid utraq; ad loci cujusquam robur afferre potest, huc videtur impendisse. Procurunt omni ex latere altissima valla, eademq; angularibus undiquaq; propugnaculis validissimè præcincta. Vistula affundit sese lateribus, sed facto aquarum divortio ita bipartitus, ut gemino quasi brachio locum amplectatur defendatq;.
Quâ parte aquam Natura negaverat, ductâ per transversum fossâ labor accersivit, secutusq; artis ingeniũ fluvius insulam efficit, ubi non fuit. Fossæ quoq; ipsi multa magnæ molis anteposita opera obsessuris maximas moras objiciunt. Illud porro brachium, quod ad Urbem nostram amicissimus porrigit fluvius, ducto jam dudum ab hostibus per medias aquas aggere, ita quasi ligatum est, ut nihil Civitati nostræ, nihil obsidentium castris polliceri aut dare subsidii posset. Paulo superius autem idem brachium, dejectis ab hoste aggeribus nudatum, apertis omnibus quasi venis, in Insulam nostram & ad ipsa Urbis mænia tantùm aquarum profundit, ut novum veluti mare nos circum fluere videatur. Alterum fluminis brachium structa ab hoste ad ripam

opera validisſimis pariter vinculis implicuere. Utrâque verò ripam idem hoſtis ponte junxerat, ut ita tergo ſuo miſer fluvius iniquos Dominos, ipſaq; ſervitutis ſuæ alimenta, & ſæva libertatis venena portare cogeretur. Pontis enim iſtius beneficio non ex inſulâ tantum majore ſed Mariæburgo quoq; & Elbingâ petere poterat loci gubernator, quicquid deſideraret. Et profectò irritus erat omnis obſidere volentium conatus, niſi pons iſte deſtructus, & omnis in Inſulam trajectus eſſet interclufus. Pro utroq; acerrimè pugnabat hoſtis, non neſcius, his quaſi ſpiraculis animam loci iſtius trahi. At in Inſulâ repurgandâ uti jam dudum miſſæ ab Illuſtrisſimo Mareſchallo copiæ egregiam navaverant operam, ita nunc quoq; nobis minimè defuêre. Certè enim cum Suecis ex ipſo hoc Haupto erumpentibus & munitionum ſuarum, pasſim iſtic ſparſarum, beneficio uſis, fortisſimè pugnarunt, peditatu tandem, cum omnem jam pyrium pulverem abſumpſiſſet, laboraturo, niſi inſignis Ductoris induſtria repente ſubſidium adduxiſſet. Noſtrorum pariter ut primi ſic vehementisſimi circa pontem & appoſita illi munimenta conatus fuêre. Hoſti profectò, omni

vi

vi ſuâ irruenti, nobili virtute reſtiterunt ; adeò & fortiter & feliciter, uti alibi, ſic intra obvia horti ſepta, quæ fors dederat, cum illo luctati, ac ſi intra muros ac valla ſtetiſſent Sed hæc ut & cætera ſuo tempore curatius ediſſeret hiſtoria, omnibus ſinguliſq; decus ſuum pro merito cujuſq;, ex vero, admenſura. Cum Octobri, ut brevisſimè rem complectar, cæpit hæc obſidio, magnâ & memorabili fiduciâ Urbis, cum ſatis liquidò conſtaret, pro loco iſto, quem tot annorum, tot ſumptuum, tot laborum impendio, hoſtis firmaſſet, & unde toti Neringiæ, omniq; Viſtulæ leges dediſſet, non ſegniùs quàm pro aris & focis pugnaturum. Sed animabat Urbem ſpes poſita in Deo, qui ut ante inter ſumma diſcrimina, inter deſperatas Prusſiæ, prope & Poloniæ res, inter acciſas domi opes, inter aquarum ab hoſte immiſſarum diluvia, inter ignes & gladios circumfulgentes, breviter ut dicam, inter malleum & ſaxum, inter Scyllam & Charybdin, fidem noſtram integram, & animos imperterritos ſervaverat, ita porrò pro optimâ causâ, pro Regia Majeſtate, pro publico egregio, pro fide, libertate, fortunâ noſtrâ pugnantibus bona conſilia, pectora

maſcu-

maſcula, vires ſumptui laboriq; ferendo pares, proſperumq; adeò arduorum moliminum largiturus eſſet ſucceſſum. Animabat præterea S. Reg. Mtis. Utriuſq; favor, qui ex inſitâ ipſis erga ſubditos fideles benignitate, nobis, in re maximè & arduâ & honeſtâ & utili verſantibus, minimè defuturus credebatur. Animabat proximè, Illuſtrisſimi Mareſchalli ejuſdemq; exercituum Ducis benevolentia, qui cauſam propriam publicamq; agentibus, nunc verò Caput, unde nervi & opes Reipubl. magnam partem dependerent, aſſerere conaturis, manũ auxiliarem & porrexerat jam benignisſimè, & deinceps non negaturus erat. Nec profectò illam unquam nobis negavit. Nam & validam Cæſareani Poloniq; exercitus legionem ſub præluſtris Baronis Ratſchinii regimine in ſubſidium miſit, & ipſe, qua in recardo negotii totius vertebatur, hoſtem intra Mariæburgũ, Elbingam, & cætera ſepta ita fortiter concluſum tenuit, ut nullo poſtea incurſu inſtitutum noſtrum turbare, nulla ope præſidiariis intra Hauptum clauſis ſubvenire potuerit.

Interim Urbs quoq; noſtra tanto Patrocinio freta, cæpto ſuo omni virium ſuarum niſu incubuit.

Nihil

Nihilin se passi sunt desiderari Magnifici Urbis Primores, nihil nobilissimus tum Urbis, tum bellici Consilii Præses, nihil collegæ ejus amplissimi spectatissimiq;, qui omnes sanè diu noctuq; invigilarunt operi, necessariaq; omnia summâ cura, dexteritate, & prudentiâ procurarunt, aliqui etiam eum in finem toto hoc obsidii tempore, in castris versati sunt, variarum & incommoditatum & ærumnarum participes. Conspiravit ad idem opus universa Urbs, civiumq; alii missis ad Deum votis, alii sumptibus & armis rem juvêrunt, pleriq; certè, ne miles ibi necessarius custodiis urbanis distineretur, ipsimet tot mensibus, dirigente S^æ· R e g. Maj. Illust. Burggrabio & nobilissimis Collegis ejus, excubias diurnas nocturnasq; pro mænibus suis, omnibusq; Urbis munimentis, egêrunt. Dignus est insigni laudis adorea generosus & præstrenuus Tribunus noster qui operas militares prudentissimè distribuit, ipse exemplū laboris, exemplū virtutis, qui tot accessuū suggestuumq; bellicorū fabricas ingeniosâ machinatorū Martiorum solertiâ extruxit, qui lustravit, direxit, ursit omnia impiger & indefessus, Digni etiam gloriâ, qui â Tribuno proximi, digni reliqui omnes

Ductores, quorum alii occupatis munimentis, alii aliis facinoribus editis, cuncti verò insigni vitæ contemptu de publico bene meruêre. Digna præmiis militia universa, quæ inter autumni & hyemis ingruentis aspera, sub pellibus, sub Dio, sine murmure egit, nullumq; unquam laborem, nullum periculum recusavit. Ad hunc modum potita est voto suo Civitas, hostis retibus propriis inclusus captusq;, superata tot opera & munimenta, Castrum deniq; ipsum in potestatem Urbis, ipsiusq; adeò Serenissimi Regis rediit, quem singularis cæli favor hoc ipso tempore, non in hanc modo Urbem suam, sed in ipsa quoq; Castra feliciter deduxit, ut & terrore maturaret deditionem, & faustissimâ Majestatis suæ præsentiâ totum opus coronaret. Sic itaq; magno magni Reip. Corporis Capiti minus Caput se submisit, ita idem hoc corpori suo restitutum est: restitutum simul Neringianæ insulæ asylum securitatis, soluta, quam hostes Vistulæ injecerant, catena servitutis, apertus Cereri Polonæ, datus commerciis liber cursus, reseratum nobis verissimum Copiæ cornu. Hosti contra magnum militiæ suæ robur, magnum prædarum receptaculum, uberrimum

rimum annonæ horreum, dicam amplius, magnum causæ totius præsidium præcipuumq;, quod in Prussia habuit, bonæ spei Caput quodammodo præcisum est. Non equidem parvo nobis constitit victoria, multis ærumnis, discriminibus, sumptibus, multis etiam vulneribus, sanguinisq; impendiis empta est. Interim non piget armorum quibus suus constat fructus, non piget molestiarum, quas optati finis præmium solatur: non pœnitet sanguinis, quando terram, pro quâ fusus est, tenemus. Hæret jam hostis intra duarum tantum Urbium angustias, eò nimirũ, quod præfiscini dixerim, felicibus Serenissimi Regis auspiciis, eò fortibus Inclyti Mareschalli armis redactus, ut viam se servandi vix nisi â pace sperare posse videatur.

Sed mihi ad proxima & novissima Dei beneficia delapso reflectere non nihil cursum necesse est, & quæ ejusdem Dei benignitas in vicinis Sociisq; nostris præstitit nobis, breviter memorare. Ac primum in Curlandiam aliquantisper redeundum est, In quâ equidem Moschus, Lithuanicas distinens copias, proclives aliquandiu Duglassio fecit progressus; sed & ita tamen proclives, ut subinde eos aliqua cla-

 dium

dium mixtura interpellaret. Possem, si tempus permitteret, memorare insignem jacturam, quam dudum fecit hostis, cum à magni generis, nominisq; ductore Michaele Pacio, Palatinide, tum Tribuno primario, nunc Castrorum Magni Ducatûs Lithuaniæ præfecto profligatus est Columba, Tribunus hostilis, cum Uxelius Vice tribunus captus, Vrangelius junior cæsus, & omnes illorum copiæ aut prostratæ, aut in fugam, vel vincula actæ sunt. Possem referre, quâ felicitate Libnicius Tribunus alterum Vrangelium Vice-Tribunum fuderit ad Janiczky oppidum, quâ item dexteritate & fortitudine celeberatissimus ille nominati ante Castrorum Præfecti decessor Comorovius, postquam Moscho feliciter fugato inducias extorsisset, Duglassio ad Würtziana auxilia intercluserit viam: tum eundem Columbam, quem ex priori clade superstitem fortuna servaverat, ut jam denuò vinci posset, ceciderit. Possem adjungere oppressas â Nobili illo Gosieviano ductore Svvartzhofio, & Joanne Lubeko suppetias, quibus Duglassum Aderkasius Tribunus, multis aliis ductoribus, & plusquam mille equitibus comitatus sublevatum ibat, captus ipse tum ad Baus-

cum

cum in conflictu, & unà cum plerisq; Comitibus ſuis, quotquot victorem gladium effugerant, Varſaviam deductus, non minus clementem ibi Regem experturus, quam inclementem belli fortunam fuerat expertus. Poſſem attexere Mitaviam, primariam Curlandiæ Civitatem, quã eandem â Comorovio Duce miſſus Svvartzhofius, & ejus Comes Lubecus admirabili celeritate occupavit, non unâ dignus uterq; laurea, cum eâdem, quâ plurimis hoſtium vincula tum injecêre, manu, libertatem captivis Curlandiæ Proceribus reſtituerunt. Inprimis verò egregium nobis excurrendi campum præberet Neuenburgum, quod Generoſisſimæ Virtutis Palatinides Polubinſcius, exercituum Magni Ducatus Lithuaniæ Notarius expugnavit, & mox Goldinga, tum temporis hoſti cedenti præcipuus receptus. Sed ipſum equidem oppidum fortibus Ductorum noſtrorum, tum Electoralium Schönaichii, & Polenſii facilè ceſſit armis. Arcem tot illi âDuglasſio relicti Ductores & copioſo milite, & magna vi impedimentorum ſpoliorumq; impleverant, animis in extremorum omnium patientiam obfirmati. Neque vero machinis, ut ſolet, res acta eſt; cum nul-

læ ad tantum opus idoneæ adessent. Constantia nostrorum obsessos ad famem, fames ad deditionem coegit: ità ut mille quingenti circiter homines cum Ductoribus suis, cumq; uberrimâ præda venerint ibi in manus Victorum. Sed & durante obsidio, cum Duglassius, factâ in Samogitiam excursione abstrahere obsessores conaretur, populatrices ejus turmæ â Pacio, & Kmitzitzo, quem Polubinscius miserat, insigni clade multatæ sunt. Exin nullo loco consistere potuit hostis, persequente illum ad ipsos Livoniæ fines Pacio, aliis oppida Curlandiæ liberantibus â manu hostili. Recepta Vindavia, Scronda, Lubavia. Nec nisi tres Arces retinuit hostis, quas & ipsas tamen jàm tùm cingi cœptas duo militiæ Lithuanæ, post ipsos Duces, decora Polubinscius, & Pacius in hunc usq; diem, magnâ optimi successus spe tenent obsessas.*

Tum vero inter alia Grubinum etiam, quod ad vim sustinendam præ aliis armaverat hostis, ab Illustrissimo Principe Radzivillio Prussiæ Electoralis nunc Gubernatore oppugnatũ, atq;

* Cum ista publice dicerentur erat XIII. Jan. Quatriduo ante, Mitaviensis arx, præcipua Ducum sedes, â Polubinscio, cui duo millia peditum in auxiliũ miserat Pacius, occupata est, de- præ-

atq; intra dies quatuòr, fortem inter alios operam adnavante Paterſonio Tribuno, expugnatum eſt. Qui idem Dux ex Curlandiâ in Pruſſiam revocatus (huc enim oratio quoq; mea jam redit) repentino in ipſa Elbingæ ſuburbia inſultu tanta dedit damna hoſti, & juxta eum terrorem injecit, ut is improviſo aliquo dolo ſe proditũ ratus nec egredi mænibus auderet, nec intra mænia ſe tutum exiſtimaret. Paulo ante autem idem hoſtis ab Illuſtrisſimi Regni Campiq; Mareſchalli equitatu non levi ictu in fugam erat compulſus; cum egregius ductor Czaplicius in Varmiam, juſſu Ducis tendens, ſubmisſis quinquaginta equitibus, omnem equitatũ hoſtilem ipſumq; Gubernatorem militiæ elicuiſſet, mox omni vi eundem adortus, conturbaſſet ordines, cæſisq; quam plurimis, captis non paucis, reliquis ad ipſa usq; mænia inſtitiſſet.

dente eam, cum alteram ſibi imminere aggresſionem ſentiret, Suecico Generali Vigilum præfecto, atq; inde una cum ducentis octoginta validis militibus, ægris centum quinquaginta, ita ut pactus erat, Rigâ tendente.

Sed eodem tempore rem inſignem & ad ſummam belli haud parùm profecto facientem ipſe terror armorũ Poloniæ, atq; ipſa Magni Mareſchalli autori-

tori-

tōritas ſine ſanguine confecit. Brodniciam enim ad ſpontaneam deditionem coêgit, Oppidum ingenio ſitûs validisſimum, & jam ante bellis veteribus nobilitatum. Nunc verò Tribunus hoſtilis, jam dudum machinali ſcientiâ Serenisſimo Regi & Regno, cui ſervierat, notus; mirificè id contra Regem & Regnum permunierat, defenderatq; ad hoc uſq; tempus; ſed cum tandem longius ſe â ſuis & â ſpe ſubſidii remotum, miſſas verò ab Illuſtrisſimo Mareſchallo turmas ſibi propius jam incubare videret, maluit tandem æquis conditionibus exitum paciſci, quam irritâ obſtinatione præſtolari extrema. Ille igitur, habito colloquio cum illuſtri emeritoq; Tribuno Ioanne Dönhofio, Præfecto Stargardienſi, quem Magnus Mareſchallus ideò miſerat, locum eximium, locum inter firmisſima Prusſiæ præſidia numerandum, Serenisſimi Regis noſtri obſequio reddidit.

Propè jam timere incipio, ne prolixitate mea tanti Auditorii patientiâ nimis intemperanter videar abuti. Sed decurrit jam dictio noſtra unà cum Anno ſuo ad finē, nec niſi paucisſima reſtant ad imponendam propoſito noſtro coronidem. Ac primum

levi

levi admodum brachio attingam ea, quæ ultra Boryſthenem geſta ſunt. Ubi Coſaci, anno ſuperiore Reip. noſtræ reconciliati, ductore Vihovio, Palatino Kiovienſi, adjutore Chano Tartarico, noſtro etiam auxiliante Equitatu, egregiam de Moſcis, ad Conotopum, victoriam reportaverê. Ad quindecim enim millia hominũ, ac præter cæteros omnis ordinis & farinæ milites, ductoreſq;, duo præcipui hoſtium Duces, Pozarski & Leo perierunt. Ipſe ſupremus Dux militiæ Romadanovius diu pro cæſo habitus, ægerrimâ fugâ evaſit. Trubecius alter Dux, & paulo ante Conotopienſis oppidi, atq; in eo Vlanovii egregii Coſacorũ Ductoris obſeſſor, copias perpetuis tam Scytharum, quam Coſacorum incurſibus laceratas, cum ſummo diſcrimine, Putivlum, primum Moſcorum in illo tractu oppidum, fugienti quam dimicanti ſimilior, reduxit. Exin Coſaci in finitimas Moſcoviæ ditiones, Tartari verò in penitisſima vaſti illius Dominatûs viſcera ſeſe infudêre, ad ipſam uſq; principis ibi Vrbis viciniam ferro & igne longé lateq; populati omnia, & deniq; cũ incredibili prædâ & innumerâ hominũ captivorũ multitudine domũ impunè

& ſecure reverſi. A Boryſthene ad Balticũ mare, magno quidẽ, ſed innoxio nec injucundo ſaltu trajicimus. Res, quæ ibi noviſſimè geſta eſt, ut eſt maximi momenti, ita occupatos uſq; tenet animos Orbis, & commemoratione ejus omnia prope compita nuper perſonuêre. Ingens profectò victoriæ iſtic prodigiũ, ingens Orbi ſpectaculũ, Socia nobis Dania & in primis Fionia præbuit. Quando Inſula iſta intra triduum, â duobus Sereniſſimi Daniæ Regis Ducibus, ſed juvantibus plurimùm Confœderatis, occupata eſt univerſa. Quando omnis exercitus hoſtilis, Septem penè millium capitum, exercitus veterano milite, veteranis Ducibus ductoribuſq; conſtans, ipſo die, qui Sereniſſimo Regi Daniæ nominalis erat, prælio victus, duo millia ſuorum deſideravit, mox omnis undiquaq; circumſeſſus, deditione ſpontaneâ arbitrio victorum totus ceſſit. Obſtupuit iſta audiens nuper Orbis, ſed pariter eadem referens Oratio ſtupeſcit quodã modo, neq; par eſt dignè evolvere nomina captorũ, Principũ, Comitũ, aliorumq; omnis generis Ducum, Tribunorumq; celebrium. Strepit per tot annorum tractus commiſ-

ſa

ſa inter ſe Europa bellis ferè continuis; at omnibus his bellis majorem cladem, aut ſimilem huic victoriam non facilè quiſquam meminit. Sed ad rem tantam ut dixi, non modicū Batavi Fæderati, terrâ mariq;, ductu Reiteri, Vice-Thalasſiarchi, aliorumque fortisſimorum virorum, contulère: contulêre item reliqui auxiliares exercitus, & inter alios Polonicus noſter. Jam dudum is ſub Illuſtrisſimis fortisſimisque Palatinis Rusſiæ & Podlachiæ, cæteriſq;, Comitibus, Aquilas Sarmaticas per campos & maria Cimbrorum proſperrimè duxerat, poſitis ubiq; Virtutis Polonæ victricibus laureis & trophæis gloriæ. Nunc poſtquam major ejusdem pars in Patriam cum Ducibus ſuis remeaſſet, relicti iſtic fuerunt mille bellatores, qui ſub illuſtris Tribuni Caſimiri Piaſiecinii regimine, bello Danico, cum fœderatis cæteris, colophonem forti & glorioſâ manu, Deo volente, imponerent. Navigarunt iſti cum aliis in Fioniam: & ipſo adventu ſuo mirificè terruêre hoſtem, adeò ut ad frameas Polonas, nondum tam in manibus, quàm in ore ſe mutuo cohortantiū ſonantes, inſula tremiſceret, & poſtea, cum ad pugnam ventum eſt, non

aliunde illa plus cruoris, quàm ex manibus Polonorum hausit. Sed erat in fatis, ut generosus ille bellator Piasiecinius, dum ardentissime pugnat, morte suâ eandem & Insulam & Victoriã nobilitaret: militibus suis primo virtutis exemplum, postea stimulus vindictæ; nam eò acrius prœliati sunt, postquã Ducẽ suum amisissent. Toties vir nobilissimus in Patriâ contra Tartaros, Cosacos, Svecos, dimicaverat, fortiter ubiq;, & tum hostili, tũ suo sangvine non cruentus magis, quàm decorus. Sed tot illis pulcherrimis vulneribus animã in patriâ effundere non potuit, non debuit, qui hostem patriæ, longè extra patriã persequi debebat, qui gloriã Poloniæ sub Czarnecio Duce ad intimos Cimbrorum recessus deferre, & trophæa Sarmatica in finibus illis renovare, in quibus olim â primo Poloniæ Rege erant locata. Cecidisti igitur, fortissime Piasecini, in terrâ, pro quâ pugnasti, cecidisti victor, & victoriæ pretium Insulam, penè & Daniam ipsam, cum aliis gloriæ tuæ sociis, Regi fœderato moriens reddidisti. Cæterum cum corpore tuo fama tua non cecidit, in ipsâ illâ, quæ cadentem excepit, arenâ virescet. Sonabunt

nabunt eam annales patrii, ſonabunt peregrini, nec modicum nobilisſimæ familiæ tuæ decus erit, Fionicam Danorum victoriam, inter plurimas magnorum hominum cædes & vincula, Piaſiecinii quoq; vitâ emptam eſſe. Cæterū quod ad victoriā ipſam attinet, nolo nunc eâ operosè recenſendâ diutius morari tam Illuſtre auditorium; cū res iſtæ jam ſint declamatisſimæ, & narratione earum ubiq; adhuc hominum linguæ & aures caleant.

Utinam ſi bella dicenda erant, inter barbaras omnino gentes, citra ſanguinis Chriſtiani profuſionem geſta dicere poſſemus. Sed nimirum rebellis ille Deo, ille hominibus inimicus Spiritus adeò bonam mentem excantavit Chriſtianis, ut in mutua & cognata viſcera ſævire, quàm ſuis rebus contenti pacem colere malint. Laceſſuntur Reges â Regibus, Sceptrum Sceptro illiditur, madent cruore Regna, vomit Oceanus cadavera, fumant Urbes incendiis, aut intra cineres ſuos jacent ſepultæ; agri in vepreta, arces in rudera, templa in ferarum ſpelæa abeunt, pietas, juſticia, caſtitas vana nomina ſunt, vis, avaritia, crudelitas, libido & omne ſcelerum ge.

nus ſuperbè & impunè dominatur. O quàm acerba, quàm triſtia hæc argumenta ſunt dicere vel ſcribere volentibus! Quanto glorioſius, quanto ſvavius foret, Templis ſanctitatē, Curiis & Tribunalibus juſticiā, agros colonis, colonos penatibus, fora & portus commerciis, florē Civitatibus, Muſis honorem, virtuti decus, meritis præmia vel ſervata vel reddita memorare! Sed ſperari hæc felicitas non poteſt, niſi bellis non neceſſariis, iniquis, impiis bellum indicatur publicâ Regum Principumq; conſenſione, niſi pax bonis legibus fundata, & rectæ diſciplinæ regimini innixa redeat. Vir togatus hoc loquor, & qui bella ſcribere teneor, non teneor amare. Unde adeò pacem animitùs opto, quanquam non præcipitem, nec niſi glorioſam, niſi æquam, & ſecuram. Cæterùm, quod Deus Opt. Max. felix & fortunatum eſſe jubeat, novum jam & admirandum Pacis Aſtrum nuper in Occidente emicuit. Aſtrum ingens, & ſiquid judicare poſſum, inter Divina pariter anni, quem emenſi ſumus, beneficia meritò numerandum. Nec peccabo forſan, ſi id aliquo modo ſimile illi eſſe ſtellæ dixero, quæ tres ab Oriente Reges ad

cunas

cunas Dei servatoris excivit. Nam & hæc profectò stella index fuit altissimæ pacis, quæ sub Augusto Cæsare illuxerat Orbi, duxitq; Magos ad Dominum pacis, ad Regem illum, cui nuper nato Angeli ipsi, cælitùs delapsi, hymnum pacis, coram Pastoribus, accinuerant. Omniũ istarũ rerũ memoriã Templa universa religione publicâ celebrant his diebus, quibus ad condendũ Pacis templum, Illustrisſ. Legati, acceditis. Filii pacis bonum inde omen capiunt, Astriq; illius nuper orti radios ad Septentrionẽ quoq; nostrũ pertinere existimant, & quia magnæ illæ occidentis Sphæræ procul jacere vim suã amãt, multi Augusteũ sibi in Europâ seculum polliceri audent. Non minus quoq; lætum illis auguriũ OLIVÆ templũ præbet. Cum olim Rex pacis, Dominus & servator Orbis, Hierosolymam, Urbem à pace nomẽ habentem tenderet, prius ad montem Olivarum venit. Inde ad peragendum pacis sacrificium inter lætas populi acclamationes, inter strata passim vestimenta, verus Melchisedecus, verus Salomon, intravit. Olim quoque cum Nehemias Urbem sanctã tristissimâ Babylonicâ Captivitate eversam aut labefactam instaura-

ret

30

ret, festum tabernaculorum instituit, & ad struenda tabernacula exire populum in montana, atq; inter alia, ramos Olivarum afferre jussit. Vtrobiq; lætum illud Hosianna, hoc est, serva quæso, ingeminabatur. Nos bonis ominibus, utcunq; res ceciderit, nihil peccari posse rati, Deum Opt. Max. veneramur supplices, ut quemadmodum olim suspenso cælitùs astro Regibus domum ostendit, in quâ noviter natus Evangelicæ pacis princeps jaceret, ita nunc illustrare animos & dirigere oculos velit, quò videant, ubi & quomodo salutare illud & diu optatum pacis bonum inveniri queat. O ex cælesti tandem Olivarum monte maximum propitii Dei munus, tranquillitas publica ad nos descendat: en manus piorum paratæ sunt substernere vestimenta sua ad molliendam tanto Hospiti viam: paratæ sunt portare ramos olivæ ad struendum illi tabernaculum. Parturiunt templa Dei altissimi, parturiunt templa Musarum lætissimum Hosianna. Tu ô Sancte Spiritus, qui olim in specie columbæ descendisti super æternum pacis Magistrum, descende super Regum Orbis Ministros, fac, ut iidem isti nobis Nuncii pacis esse possint: & quemadmodum tuo olim ductu, Sanctissimo Noæ, inter aquas diluvii tot mensibus jactato, columba tandem ramum Olivæ, in reflorescentis terræ signum, attulit: ita nobis per tot annos inter sævissimas bellorum tempestates mirificè quassatis, Tu, ô germana ô æterna pacis Columba, apporta verum, salutarem, & perennaturum felicis Olivæ ramum, Pacem!

DIXI.

Dum occupato alibi Authore festinavit prælum, subrepsêre errores, omissi alicubi tituli, ejecta vel trajecta vocabula, distinctiones conturbatæ: quibus omnibus corrigendis quia locus jam non est, eò major locus est tuæ, lector, benignitati & veniæ.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0013653

